

March 2019

Reg. No.

FY 19

Name

Part - III

SANSKRIT SASTHRA

Maximum : 80 Scores

Time : 2½ Hours

Cool off time : 15 Minutes

General Instructions to Candidates :

- There is a 'Cool off time' of 15 minutes in addition to the writing time.
- Use the 'Cool off time' to get familiar with questions and to plan your answers.
- Read the instructions carefully.
- Read the questions carefully before answering.
- Calculations, figures and graphs should be shown in the answer sheet itself.
- Give equations wherever necessary.
- Electronic devices except nonprogrammable calculators are not allowed in the Examination Hall.

निर्देशाः –

सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः ।

प्रश्नान् प्रश्ननिर्देशान् च सावधानं पठित्वा उत्तरत ।

प्रश्नानां वाचनाय 15 निमेषाः कल्पिताः ।

‘क’ विभागः – व्याकरणम् ।

1. सन्धिकार्ये उचितसूत्राणि पेटिकायाः निर्धार्य लिखत । (4)

शिवस् + अर्च्यः

शिवर् अर्च्यः = ।

शिव उ अर्च्यः = ।

शिवो अर्च्यः = ।

शिवोऽर्च्यः = ।

एङः पदान्तादति, अतो रोरप्लुतादप्लुते, आद्गुणः, ससजुषोरुः

2. अधः प्रदत्तयोः प्रश्नयोः एकस्य उत्तरं लिखत । (3)

क) मनस् रथः इति स्थिते सूचनानुसारं मनोरथः इति रुपनिष्पत्तिः कथम्?

सूचना - रोरि इति रेफलोपः हशि च इति उत्वं च ।

ख) सन्धिकार्ये रिक्तस्थानानि पूरयत ।

शम्भुस् राजते

शम्भुर् राजते ।

शम्भु राजते ।

शम्भू राजते ।

3. अधः प्रदत्तयोः प्रश्नयोः एकस्य उत्तरं लिखत । (4)

क) “सन्+शम्भुः - सञ्छम्भुः” इति सन्धिकार्ये स्वालित्यमस्ति चेत् तत् निवारयित्वा उचितरीत्या लिखत ।

सन् + शम्भुः

सन् त् शम्भुः - स्तोः श्चुना श्चुः

सन् च् शम्भुः - शि तुक्

सञ् च् शम्भुः - स्तोः श्चुना श्चुः

सञ् च् छम्भुः - झरो झरि सवर्णे ।

सञ्छम्भुः - शश्छोऽटि

ख) “मोऽनुस्वारः” इति सूत्रं सोदाहरणं व्याख्यात ।

4. कोष्ठकात् समुचितमुत्तरं निर्धार्य लिखत । (1)

पदान्ते झलां जशः स्युः इति सूत्रार्थः । सूत्रं किमिति निर्धार्य लिखत ।
(ष्टुना ष्टुः, झलां जशोऽन्ते, तोःषि)

5. अनुस्वारस्य ययि । (1)

6. अधः प्रदत्तयोः प्रश्नयोः एकस्य उत्तरं लिखत । (3)

क) सन्धिकार्ये उचित सूत्रसाहाय्येन पूरयत ।

सुधी + उपास्यः

सुध् य् उपास्यः ।

सुध् ध्व् उपास्यः ।

सुद् ध्व् उपास्यः ।

ख) यथोचितं योजयत ।

क	ख
a) प्र + एजते	i) उपाच्छति ।
b) कृष्ण + एकत्वम्	ii) प्रेजते ।
c) उप + ऋच्छति	iii) कृष्णैकत्वम् ।

7. सूचनानुसारं 'आद्गुणः' इति सूत्रं सोदाहरणं व्याख्यात । (4)

सूचना - अ + इ = ए - गुणादेशः

8. अधोदत्तानां प्रत्याहाराणां साधुतां परिशोधयत । (6)

अ इ उ ऋ - अक्
ज ग ड द - जश्
ए ऐ औ - एच्
श ष स - शर्
य व र - यण्
इ उ लृ - इक्

9. तालु कण्ठः दन्तः नासिका (4)

वलयेषु दन्तवर्णस्थानानि पेटिकायां प्रदत्तोचितवर्णैः सह घटयत ।

ज म ङ ण न, अ क ह विसर्गः, इ च य श, लृ त ल स

10. रेखाङ्कितपदानां विभक्तीः सप्रमाणं लिखत । (6)

कटे आस्ते ।
हरिं भजति ।
ग्रामात् आयाति ।

11. सूचनानुसारं "कर्तुरीप्सिततमं कर्म" इति सूत्रं सोदाहरणं व्याख्यात । (4)

सूचना - कर्मसंज्ञा, द्वितीया ।

'ख' विभागः - तर्कसंग्रहः

सूचना : समुचितमुत्तरं चित्वा लिखत ।

12. कणादेन स्थापितं दर्शनं किम्? (1)

(सांख्यम्, वैशेषिकम्, चार्वाकम्)

13. 'गोः एकशफवत्वं' कस्य उदाहरणं भवति? (1)

(अव्याप्तेः, अतिव्याप्तेः, असंभवस्य)

14. अभावः कतिविधः? (1)
(चतुः, पञ्च, षट्)

15. उदानवायोः स्थानं किम्? (1)
(गुदे, नाभिमण्डले, कण्ठदेशे)

रिक्तस्थानानि पूरयत ।

16. गुणप्रत्यक्षे सन्निकर्षः । (1)

17. निश्चितसाध्यवान् । (1)

एकेन वाक्येन उत्तरं लिखत ।

18. अव्याप्तिलक्षणं किम्? (2)

19. जीवात्मपरमात्मनोः को भेदः? (2)

20. धृतादिषु पार्थिवपदार्थेषु द्रवत्वं कथं संभवति? (2)

21. उपमितौ अतिदेशवाक्यस्य प्रयोजनं किम्? (2)

22. संस्कारः कतिविधः? के? (2)

23. वाक्यद्वयेन उत्तरं लिखत - (3)
अभावस्य प्रत्यक्षं कथं लभ्यते?

24. यथोचितं योजयत । (3)

प्रतिज्ञा	पक्षधर्मताप्रतिपादकं वचनम् ।
हेतुः	साध्येन सह पक्षवचनम् ।
उपनयः	लिङ्गप्रतिपादकं वचनम् ।

25. एकस्य टिप्पणीं लिखत । (4)

क - सविकल्पकनिर्विकल्पकप्रत्यक्षयोः भेदं सोदाहरणं लिखत ।

अथवा

ख - इन्द्रियमेव प्रत्यक्षप्रमाणम् । साधयत । सोदाहरणं व्याख्यात ।

26. सव्यभिचारहेत्वाभासस्य विभागान् सोदाहरणं लिखत । (4)

27. शक्तिं व्याख्यात । (4)

28. उपन्यासं रचयत । (6)

क - परत्वापरत्वे सोदाहरणं विशदयत ।

अथवा

ख - अनुभवभेदान् सोदाहरणं विशदयत ।